

er ganske vist, at han meget meer er Dommer eller Skjønsmænd, hvad man nu vil kalde ham; han kan aldeles ikke være Part eller anses som saadan; thi Part og Dommer kan umulig Nogen være i een Sag; det er en sær Mærkelighed blandt de mange Mærkeligheder ved dette Forslag, at man har udelukket dem, der virkelig ere Parter, og som man egentlig efter min Formening ikke har nogenfomhelst Ret til at udelukke, og konstitueret som Part En, som aldeles ikke kan være Part, da man umuligt kan admittere saadanne Forhold, at Staten skal træde op som Part i privatrettlige Forhold, i Spørgsmaal, hvor det alene angaaer Mit og Dit. Jeg kan i denne Henseende ikke Andet end med Anerkjendelse omtale det Forslag, som den ærede Rigsdagsmand, der er i Minoriteten, har stillet, at der maa bestikkes curatores fideicommissi, eller at vedkommende Familier, som i mange Maader kunne blive brostholdne ved dette Forslag, kunne selv være med, naar der tales om deres Ret, og hvad de have Eiendomsret til; jeg maa i den Henseende tillige anerkjende, at saavel Forslaget som i Særdeleshed det Udvalg, der er kommet fra dette Folkething, har gjort meget for at garantere vedkommende Familier, hvad der er deres; men jeg kan ikke andet end tilføie, at disse Garantier aldeles ikke ere Garantier. Det er en Mærkelighed, at, da man har indrommet Familierne denne Ret, (som man ikke uden Uretferdighed kunde betage dem), har man i samme Dieblit berøvet dem Retten og klippet deres Ret i mange Brokstykker. Jeg kan ikke nægte, at jeg er ganske overbevist om, at ingen Lov kan forhindre vedkommende fideicommissariskeberettigede Familier til at søge deres Ret afgjort ved Domstolene, efter som denne Sag er en reen privatretlig Trætte, og at det ærede Udvalg og Forslagsstilleren fra Begyndelsen af maae have antaget det samme Princip; jeg mener altsaa, at det aldeles ikke er fornødent, at det staaer i denne Paragraph, at Vedkommende maae kunne, trods dette prætorianske Edict, som Ministeren kan udstede, og trods denne prætorianske Myndighed appellere til Domstolene, ifald de troe, at de ere brostholdne og forurettede; men jeg troer dog, at man skylder sig selv her i Thinget at tilføie

det, f. Ex. i Slutningen af Paragraphen, hvor der kunde staae: „dog skal det ikke være Vedkommende formeent, hvis de troe, at de være brostholdne, at henvende sig til Rettergang“. Jeg skal derfor tillade mig at gjøre det Spørgsmaal til det ærede Udvalg, om det mener, at de fideicommissariske Familier ikke have Lov, trods dette prætorianske Edict af Ministeren, at søge deres Ret der, hvor intet Menneſke kan nægte dem at søge den, nemlig ved Rettergang. Jeg vil endnu gjøre en kort Bemærkning til denne Paragraph. Man har nemlig her valgt en Basis efter de Afgifter, som vedkommende Fæstegods har kastet af sig i de sidste 20 Aar; her i Landet troer jeg, hvis jeg ikke tager meget feil, at man pleier at beregne Gjennemsnittet af de sidste 10 Aar, og herved har man, saavidt jeg veed, hidtil befundet sig ret vel; jeg vil ikke spørge, hvorfor man her har anført 20 Aar, Priserne ere ikke saa høie, Minimum bliver altsaa lavere, naar man tager de 20 Aar; men jeg troer, at det i høi Grad i 2 Retninger er misligt saaledes at fremkaste andre Priser paa Lehnsgodserne end andre Steder. Lehnsebestidderen er ikke forpligtet til at sælge for dette Minimum, men han er sat i den Stillung ved de personlige Lommefordele, at han kan sælge for denne Pris, og det er muligt, at han vil gjøre det. Fæstebønderne paa Lehnsgodserne svare i Reglen ikke saa store Afgifter, som de svare paa andre Godser. Dette beroer paa Omstændigheder, der ere aldeles uafhængige af vedkommende Lehnsebestidderes Personlighed, da han ikke behøver at beregne Kjøbesummen efter Renten af Godset. Naar nu vedkommende Lehnsebestidder sælger for denne lave Pris, og Spørgsmaalet opstaaer for de øvrige Bønder her i Landet om at kjøbe deres Fæstegods til Selveiendom, saa er det saare naturligt, at de see hen til, hvad der skeer paa andre Steder, i Særdeleshed paa Lehnsgodserne, og de ville da høist nødig give mere end efter denne Norm, men som ingen anden Eierfornuftigviis vil sælge for; naar man altsaa ikke troer, ved en Lov at kunne fremvinge saadanne Salg, saa skal man meget vogte sig for, ved specielle Tilfælde at komme med Regler, som man ikke troer at kunne gjøre almindelig gjældende. Jeg sætter nu det andet Tilfælde,